

2020 Yılıının 2. Çeyreğinde Azerbaycan Ekonomisi

Uzun süren sokağa çıkma kısıtlamasının ekonomiye zararı, büyük olmakla birlikte, Temmuz'da, ekonominin Ağustos'tan başlayarak kademeli olarak açılacağı duyurulmuştur:

- Petrol sektörü %2,9 düşüş kaydederken ekonominin geneli %2,7 daralmıştır. Ham petrol üretimi, önceki yılın ilk yarısıyla karşılaştırıldığında %4,9 azalmıştır. Bir önceki aya göre %5,1 oranında, 2,6 milyon tona düşmüştür. Üretimdeki düşüş, asıl olarak Azerbaycan'ın OPEC+ anlaşması taahhüdünün gerçekleşmesiyle ilgilidir. Bu arada doğal gaz üretimi %14,9 oranında artmıştır.
- Petrol dışındaki GSYİH, %2,5 oranında azalmış, toplam GSYİH'nin %68'si kadar gerçekleşmiştir. Eğer bir önceki yıla göre %14,5 daralan inşaat sektörü çıkartılacak olursa, petrol dışındaki sektör %1,1 oranında düşmüştür. Turizm sektörü, sokağa çıkma kısıtlaması nedeniyle, petrol dışı GSYİH büyümesini de zorlayacak şekilde %47,9 oranında düşüş kaydetmiştir
- Kamu yatırımlarının, endüstrinin kimya, metalürji ve eczacılık gibi belirli bölümlerinde kayıt altına alınmasının ve gerçekleştirilmesinin etkisi sayesinde, ekonominin en fazla büyüyen endüstrisi petrol dışı imalat (%12,2) olmuştur.

Sokağa çıkma kısıtlamasının neden olduğu eksi talep şokları, zaten düşük olan enflasyon düzeyi üzerinde daha fazla aşağı yönlü baskı yapmaktadır:

- Fiyat düzeyleri Haziran'da %0,3 düşmüş ve enflasyon %3' te kalmıştır. Merkez Bankasının hedef bandının (%2-%6) ortası olan %4'ten daha düşük kalmıştır.
- Tüketici sepetine dahil edilmiş olan ürünlerin ve hizmetlerin %78'inin fiyatı (520'sinden 404'ünün) bir önceki yıla göre artmış, %13'ünki azalmış ve %9'ununki değişmemiştir. Kalemlerin %62'sinin (252) fiyat artışı, yıllık başlık enflasyonu olan %3'ten düşüktür.
- Tüketici sepetine dağıtılacak olursa, bir önceki yıla göre gıda fiyatları %5,3, gıda dışı kalemlerin fiyatları %1,5 ve hizmetlerin fiyatları %1,2 artmıştır. Gıda ve gıda dışı ürünler ile hizmetlerin yıllık başlık enflasyonuna katkısı, sırasıyla yüzde 2,3, 0,4 ve 0,3 (toplam %3) olmuştur.
- Genel olarak, sokağa çıkma kısıtlamasına bağlı düşük küresel gıda fiyatları ve daralan talep, enflasyonu düşürücü etki yapmıştır.

Düşük petrol fiyatı ticaret dengesinde daha fazla bozulmaya yol açıyorsa da, toplam GSYİH'nin %13,6'sına eşdeğer bir fazla vermiştir.

- 2020 Ocak-Haziran döneminde toplam ihracat %23 azalmış, ithalat* da %4,7 düşmüştür. Sonuç olarak, ticaret fazlası*, 2.697 milyon \$'a veya toplam GSYİH'nin %13,6'sı kadar karşılık gelen %43,1 oranında azalmıştır.
- İhracattaki azalma asıl olarak ham petrol ihracatıyla bağlantılıdır. Ham petrol fiyatındaki keskin düşüş, ham petrol ihracatının nominal olarak% 24,7, reel olarak% 3,1 gerilemesi nedeniyle. güçlü bir etki yaratmıştır.

- İthalattaki azalmaya asıl katkısı yapanlar, yakıtlar, taşıt araçları ile makine ve donanım ürünleridir:
    - ✓ Yurt içi üretim önemli ölçüde arttıkça ve sokağa çıkma kısıtlaması talebi olumsuz etkiledikçe, yakıt ithalatı %67,4 düşmüştü;
    - ✓ Ulaştırma araçları ithalatı, demiryolu araçlarının alımındaki keskin düşüş (%90) nedeniyle %27 azalmış;
    - ✓ Makine ve donanım ithalatı, ithalattaki toplam azalmaya üçte bir oranında katkı yapacak şekilde %6,6 azalmıştır.
  - Analiz yapılan dönemde petrol dışı ihracat bir önceki yıla göre %6,9 düşmüştü ve toplam ithalatın %18,3'ü kadar, 911,9 milyon \$ olmuştur.
  - Ticaret fazlasının Azerbaycan Cumhuriyeti Merkez Bankası (ACMB) rezervlerine katkısı olmuştur. Haziran sonunda ACMB rezervleri 6.468,7 USD milyon; yani 2019'un aynı dönemiyle karşılaştırıldığında %8,9 veya 529.3 milyon USD daha fazladır.
  - Haziran sonu itibarıyla, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Fonu'nun (SOFAZ) varlıkları, 2019'un aynı dönemine göre (42.463,7 milyon USD) %1,8 artarak, 43.223,4 milyon USD olarak gerçekleşmiş, toplam GSYİH'nin de %109'u olmuştur.
- *Not:** Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Fonu'nun altın ithalatı olan yarı mamul altın - HS kodu 71 dışında tutulmuştur

Kredilerin düşüşte olmakla birlikte, hükümetin COVID-19'u engelleme önlemlerinden etkilenen endüstrilere yönelik kredi garanti destek programı Temmuz'da başlamıştır:

- Haziranda, sektörün toplam varlıkları yılbaşından beri %6,7 azalarak 30,5 milyar AZN olmuştur. AtaBank, AmrahBank, AGBank ve NBC olmak üzere dört bankanın lisanslarının geri alınması değerlendirme dışı tutulduğunda, toplam varlıklar Nisan-Mayıs'ta %2,4 düşmüştür. Brüt krediler yılbaşından beri %4,9 azalmıştır. Krediler, lisansları geri alınan bankalar dışında yılbaşından beri %1,7 oranında yükselmiştir.
- Kurumsal krediler portföyü, endüstri (%34,3↑) ve tarıma (%1,7↑) verilen krediler büyürken, ulaştırma ve iletişim (%24↓), enerji ve doğal kaynaklar (%10, ↓), ticaret ve hizmetler (%3,9↓) ile inşaat (%11,8↓) firmalarına verilen kredilerdeki düşüşün etkisiyle yılbaşından beri %1,4 daralmıştır.
- Hane halkı kredileri, tüketici kredilerindeki %11 düşüş dahil olmak üzere yılbaşından beri %6,3 azalmıştır. Tüketici kredisi portföyünün bir önceki yıla göre büyüme oranında 2019 sonundaki %48,3'ten 34,6 baz puan kadar geri çekilmeye yol açmıştır.
- Tahsili gecikmiş alacaklar (TGA) 2019 sonundakiyle karşılaştırıldığında %16,3 düzeyinde azalmayı görmüştür. Toplam TGA oranı, 2019 yılsonundakinden 1 baz puan
- daha düşük olan %7,3'de kalmıştır. TGA'ları yüksek olan sorunlu bankaların lisanslarının geri alınması bu düşüşün asıl nedeni olmuştur.
- Mevduat tabanı, yılbaşından beri %8,8 oranında azalma yaşanması üzerine 22,6 milyar AZN olmuştur. Lisansları geri alınan bankalar dışında, mevduat portföyü %5,7

daralmıştır. Yılbaşından beri vadesiz mevduatlarda %8,4, vadeli mevduatlarda da %9,3 azalma görülürken bunların toplamı 10,2 milyar AZN olmuştur. Geri alınan lisanslar, hane halkının ve firmaların gelirlerindeki sokağa çıkma yasağından kaynaklanan düşüşe bağlı nakit gereksinimleri mevduat çıkışının asıl nedenleri olmuştur. Hane halkı mevduatları ve ulusal ve yabancı para mevduatları, yılbaşından beri sırasıyla %10,8 ve %11,2 oranlarında düşmüştür.

- Toplam mevduat portföyünün dolarizasyon oranı, Aralık 2019'la karşılaştırıldığında 0,5 baz puan kadar düşerek %60,4'te kalmıştır. Aralık 2019 ile karşılaştırıldığında, vadesiz mevduatlarda 2,8 baz puan kadar dolarizasyon görülürken vadeli mevduatlardaki dolarizasyon 2,2 baz puan kadar olmuştur.
- Bankacılık sektöründe, Haziran sonu öz kaynaklarına oranla toplam net kar olarak hesaplanan öz kaynak verimliliği %16,2 olmuştur. Faizsiz gelir, pandemi nedeniyle şubeler arasında daha az işlem yapılması sonucunda bir önceki yıla göre %12,3 düşerken ve nakit dışı işlemlerin hizmet ücreti ACMB'na göre %50'ye kadar azalırken, faiz geliri %0,8 oranında azalmıştır.

Ekonomiye paralel, ancak biraz gecikme ile sigorta piyasasında da gerileme görülmektedir.

- Toplam sigorta primleri 2020'nin ilk yarısında bir önceki yıla göre %11 artışla 401 milyon AZN olmuştur. Net primlerde (primler eksi talepler) petrol dışı GSYİH'nin %1'ine karşılık gelen %10,8 bir düşüş yaşanmıştır (Ocak-Haziran 2019: %1,1). Ekonomide bu gösterge yatırımların ana kaynaklarından biri olarak addedilmektedir:
- Pazar segment analizi temel alındığında, hayat sigortası (HS) toplam primleri %19,4 artmış ve 161,6 milyon AZN'ye ulaşmıştır. HS primlerinin piyasanın toplam primleri içindeki payı 2,8 baz puan kadar büyüyerek %40,3'ünü oluşturmuştur.
  - ✓ Gönüllü hayat sigortası primleri %19,6 artarak 131,5 milyon AZN olmuştur. Gönüllü hayat sigortasının hayat sigortası içindeki payı %81'in biraz üzerinde sabit kalmıştır.
- Hayat sigortası dışı sigortaların primleri %5,9 yükselmiştir. Hayat sigortası dışı sigortaların toplam primler içindeki payı 2,8 baz puan kadar azalıp %59,7 olmuştur.
- Hayat sigortası piyasasında taleplerin primlere oranı %67,7 (Ocak-Haziran 2019: %30,6), hayat sigortası dışındaki sigorta piyasasında ise %31,5 olmuştur (Ocak-Haziran 2019: %34,4)

Faiz oranları daha yüksek kredi ve kur riski etkisiyle yükselmiştir:

- Haziran'da, yerel para biriminden yeni mevduatların faizi yılbaşından beri 0,7 baz puan kadar yükselip %9,1'e çıkmıştır. Artan mevduat oranlarında, asıl yönlendirici etmen, Azerbaycan Mevduat Sigortası Fonu (ADIF) tarafından sigortalanmış mevduatların azami faiz oranlarının, mevduat çıkışından ve dolarizasyondan kaçınmak için yükseltilmesi kararıdır. Yerel para birimi cinsinden mevduat oranlarının tersine, yeni döviz mevduatı faiz oranları yılbaşından beri 0,6 baz puan kadar düşerek %0,8'e inmiştir. Piyasa koşulları, bankaların yabancı para cinsinden finansmanı

arttırmalarını kolaylaştırmış ve daha düşük oranlara yol açmıştır.

- Kredi faizleri, sokağa çıkma yasağının dayattığı belirsizlik ve yerel para birimi cinsinden mevduatın yüksek faiz oranları nedeniyle yükselmiştir. Kredi faizleri yılbaşından beri 2,6 baz puan kadar yükselip %17,2'e çıkmıştır. Döviz mevduatındakine benzer şekilde, döviz kredilerinin faiz oranları yılbaşından beri 0,2 baz puan düşerek %4,8'e inmiştir. Döviz mevduat faiz oranlarındaki azalma ve döviz kredileri için daha düşük talep, kredi faiz oranları üzerinde aşağı yönde baskı oluşturmaktadır.

ACMB Nisan-Temmuz döneminde refinansman faiz oranını 50 baz puan indirimle %6,75'e çekmiştir:

- Faiz koridorunun üst sınırı, likiditeyi desteklemek için 175 baz puan indirimle %7,25'ye çekilirken alt bant 50 baz puan indirimle %6,25'e çekilmiştir. Karar, olasılıkla, ACMB banknotlarına olan talebi azaltmayı ve bankaları var olan fonları daralan ekonomiyi desteklemek için borç vermeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır.
- Merkez Bankası, kararın, düşük yıllık enflasyona (%3'e karşı ACMB'nin hedefi olan %4), küresel koşullardaki iyileşmeye, döviz piyasasındaki durağanlığa ve pandeminin toplam talep üzerindeki enflasyon düşürücü etkisine dayandığını beyan belirtmektedir.
- ACMB'nin reel sektör işletmelerine yönelik olarak yaptığı izleme çalışması endüstri, ticaret ve hizmetlerde daha düşük enflasyon beklentisini gösterirken, ev halkının sadece %29'u (Mart ayıyla karşılaştırıldığında
- 3 baz puan daha düşük) enflasyonun yükseleceği yanıtını vermiştir. Merkez Bankası, enflasyonun yıl sonunda %3-%3,5 olacağını öngörmüştür.
- ACMB, toplam talebin eski düzeyine yükselmesine yardım edeceğini ve genişletici para politikasıyla istihdamı destekleyeceğini belirtmiştir. Merkez Bankası ayrıca, pandemiden etkilenen endüstriler için koşulların kolaylaştırılması amacıyla alınan önlemlerin finansmana erişimi arttırdığını belirtmiştir.
- Merkez Bankası, enflasyonun öngöründen sapsmasının, küresel piyasalardaki durumun ve ekonomik iyileşmenin hızının bir sonraki faiz kararını etkileyeceğini belirtmiştir.

Uyarı Notu: Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.